

Lech Lecha 4: The Role of Yishmael in Bereishit and History

1. תלמוד בבלי מסכת פסחים דף קיט עמוד ב

דרש רב עזריאל, זימנין אמר ליה משמיה דרב, זימנין אמר ליה משמיה דרב אסי: מאי דכתיב (בראשית כא) ויגדל הילד ויגמל - עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים ביום שיגמל חסדו לזרעו של יצחק. לאחר שאוכלין ושותין נותנין לו לאברהם אבינו כוס של ברכה לברך, ואומר להן: איני מברך, שיצא ממני ישמעאל. אומר לו ליצחק: טול וברך! אומר להן: איני מברך, שיצא ממני עשו. אומר לו ליעקב: טול וברך! אומר להם: איני מברך, שנשאתי שתי אחיות בחייהן, שעתידיה תורה לאוסרן עלי. אומר לו למשה: טול וברך, אומר להם: איני מברך, שלא זכיתי ליכנס לארץ ישראל לא בחיי ולא במותי. אומר לו ליהושע, טול וברך! אומר להן: איני מברך, שלא זכיתי לבן, דכתיב: יהושע בן נון (דברי הימים א ז) נון בנו יהושע בנו. אומר לו לדוד: טול וברך! אומר להן: אני אברך, ולי נאה לברך, שנאמר (תהלים קטז) כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא.

2. בראשית פרק י'

(ו) וּבְנֵי חָם כּוֹשׁ וּמִצְרַיִם וּפּוּט וּכְנַעַן:

3. ויקרא פרק יח

(א) וַיְדַבֵּר יְקֹוֹק אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אֲנִי יְקֹוֹק אֱלֹהֵיכֶם: (ג) כַּמַּעֲשֵׂה אֶרֶץ מִצְרַיִם אֲשֶׁר יֹשְׁבֵתֶם בָּהּ לֹא תַעֲשׂוּ וְכַמַּעֲשֵׂה אֶרֶץ כְּנַעַן אֲשֶׁר אֲנִי מְבִיא אֲתֶכֶם שָׁמָּה לֹא תַעֲשׂוּ וּבְחַקְתֵּיהֶם לֹא תִלְכוּ: (ד) אֶת מִשְׁפְּטֵי תַעֲשׂוּ וְאֶת חֻקֹּתַי תִּשְׁמְרוּ לִלְכַת בָּהֶם אֲנִי יְקֹוֹק אֱלֹהֵיכֶם: (ה) וּשְׁמַרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפְּטֵי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֲתֶם הָאֵדָם וְחֵי בָהֶם אֲנִי יְקֹוֹק: ו (ו) אִישׁ אִישׁ אֶל כָּל שָׂאֵר בָּשָׂרוֹ לֹא תִקְרָבוּ לְגִלּוֹת עֵרְוָה אֲנִי יְקֹוֹק: ו

4. יחזקאל פרק כג

(יט) וַתִּרְבֶּה אֶת תְּזוּנוֹתֶיהָ לְזָכַר אֶת יְמֵי נְעוּרֶיהָ אֲשֶׁר זָנְתָה בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם: (כ) וַתַּעֲגֹבָה עַל פְּלִגְשֵׁיהֶם אֲשֶׁר בָּשָׂר חַמּוּרִים בָּשָׂרם וְזַרְמַת סוּסִים זַרְמַתָּם: (כא) וַתִּפְקְדֵי אֶת זְמַת נְעוּרֶיהָ בַּעֲשׂוֹת מִמִּצְרַיִם דְּדִיךָ לְמַעַן שְׂדֵי נְעוּרֶיהָ: ו

5. בראשית פרק יז

(א) וַיְהִי אַבְרָם בֶּן תְּשַׁעִים שָׁנָה וַתִּשַׁע שָׁנָיִם וַיֵּרָא יְקֹוֹק אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי אֵל שְׂדֵי הַתְּהֵלֶךְ לְפָנַי וְהָיָה תָמִים: (ב) וְאַתְּנָה בְרִיתִי בֵינִי וּבֵינְךָ וְאַרְבָּה אוֹתָךְ בְּמָאֵד מָאֵד: (ג) וַיִּפֹּל אַבְרָם עַל פָּנָיו וַיְדַבֵּר אֵתוֹ אֱלֹהִים לֵאמֹר: (ד) אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אֵתְךָ וְהִיִּיתָ לְאַב הַמּוֹן גּוֹיִם: (ה) וְלֹא יִקְרָא עוֹד אֶת שְׁמֶךָ אַבְרָם וְהָיָה שְׁמֶךָ אַבְרָהָם כִּי אַב הַמּוֹן גּוֹיִם נִתְּתִיךָ: (ו) וְהִפְרַתִּי אֵתְךָ בְּמָאֵד מָאֵד וְנִתְּתִיךָ לְגוֹיִם וּמְלָכִים מִמֶּךָ יֵצְאוּ: (ז) וְהִקְמַתִּי אֶת בְּרִיתִי בֵינִי וּבֵינְךָ וּבֵין זָרְעֶךָ אַחֲרַיךָ לְדֹרֹתָם לְבְרִית עוֹלָם לִהְיוֹת לְךָ לְאֱלֹהִים וּלְזָרְעֶךָ אַחֲרַיךָ: (ח) וְנִתְּתִי לְךָ וּלְזָרְעֶךָ אַחֲרַיךָ אֶת אֶרֶץ מִגְרִיךָ אֶת כָּל אֶרֶץ כְּנַעַן לְאַחֲזֹת עוֹלָם וְהִיִּיתִי לָהֶם לְאֱלֹהִים: (ט) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אַבְרָהָם וְאַתָּה אֶת בְּרִיתִי תִשְׁמַר אֶתְּךָ וְזָרְעֶךָ אַחֲרַיךָ לְדֹרֹתָם: (י) זֹאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין זָרְעֶךָ אַחֲרַיךָ הַמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר: (יא) וְנִמְלַתֶם אֶת בָּשָׂר עַרְלַתְכֶם וְהָיָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם: (יב) וְכֵן שְׁמַנְתִּי יְמִים יְמוֹל לָכֶם כָּל זָכָר לְדֹרֹתֵיכֶם יְלִיד בֵּית וּמִקְנֵת כֶּסֶף מִכָּל בֶּן נָכָר אֲשֶׁר לֹא מִזָּרְעֶךָ הוּא: (יג) הַמּוֹל יְמוֹל יְלִיד בֵּיתְךָ וּמִקְנֵת כֶּסֶף וְהִיִּיתָ בְּרִיתִי בְּבָשָׂרְכֶם לְבְרִית עוֹלָם: (יד) וְעַרְל זָכָר אֲשֶׁר לֹא יְמוֹל אֶת בָּשָׂר עַרְלָתוֹ וְנִקְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מַעֲמִיָּה אֶת בְּרִיתִי הַפֶּר: ו

6. במדבר פרק כד

(יד) וְעַתָּה הֲנִי הוֹלֵךְ לְעַמִּי לָכֵה אִיעֲצֶךָ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה הָעָם הַזֶּה לְעַמְּךָ בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים: (טו) וַיֵּשָׂא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר נָא בְלַעַם בְּנֵי בְעֹר וְנָאִם הַגָּבֵר שְׂתֵם הָעַיִן: (טז) נָאִם שָׁמַע אֱמֹרִי אֶל וַיִּדַע דַּעַת עֲלִיּוֹן מִחֲזֵה שְׂדֵי יַחֲזֵה נֶפֶל וּגְלוּי עֵינָיִם: (יז) אֶרְאֶנּוּ וְלֹא עֲתָה אֲשׁוּרֵנוּ וְלֹא קְרוֹב דְּרָךְ כּוֹכֵב מִיַּעֲקֹב וְקָם שְׂבִיט מִיִּשְׂרָאֵל וַיִּמְחָץ פְּאֲתֵי מוֹאָב וְקִרְקַר כָּל בְּנֵי שֵׁת: (יח) וְהָיָה אֲדוֹם יִרְשָׁה וְהָיָה יִרְשָׁה שְׁעִיר אִיִּבּוֹ וַיִּשְׂרָאֵל עָשָׂה חֵיל: (יט) וַיִּרְדּוּ מִיַּעֲקֹב וְהָאָבִיד שְׂרִיד מְעִיר: (כ) וַיִּרְא אֶת עַמְּלֵק וַיֵּשָׂא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר רֹאשִׁית גּוֹיִם עַמְּלֵק וְאַחֲרֵיתוֹ עַדִּי אֲבֹד: (כא) וַיִּרְא אֶת הַקֵּינִי וַיֵּשָׂא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אֵיתָן מוֹשֶׁבֶךָ וְשִׁים בְּסֹלַע קִנְיָ: (כב) כִּי אִם יִהְיֶה לְבַעַר קֵין עַד מָה אֲשׁוּר תִּשְׁבֶּךָ: (כג) וַיֵּשָׂא מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר אוֹי מִי יַחִיהַ מִשְׁמוֹ אֵל: (כד) וְצִים מִיַּד כְּתִים וְעֵנוּ אֲשׁוּר וְעֵנוּ עֶבֶר וְגַם הוּא עַדִּי אֲבֹד: (כה) וַיִּקָּם בְּלַעַם וַיִּלָּךְ וַיֵּשֶׁב לְמִקְמוֹ וְגַם בָּלַק הָלַךְ לְדַרְכּוֹ: פ

7. פרקי דרבי אליעזר פרק ל

. . . אמר בלעם: משבעים לשונות שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו, לא שם שמו לאחד מהם אלא לישראל. הואיל והשוה הקדוש ברוך הוא שמו של ישמעאל לשמו של ישראל, אוי מי יחיה בימיו, שנאמר (במדבר כד) "אוי מי יחיה משמו אל". ר' ישמעאל אומר: חמשה עשר דברים עתידין בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים, ואלו הן: ימדדו הארץ בחבלים, ויעשו בית הקברות למרבץ צאן אשפתות, וימדדו בהם ומהם על ראשי ההרים, וירבה השקר, ותגש האמת, וירחק חק מישראל, וירבו עונות בישראל, שני תולעת כצמר, ויקמל הניר והקלמוס, ויפסל סלע מלכות, ויבנו את הערים החרבות, ויפנו הדרכים, ויטעו גנות ופרדסים, ויגדרו פרצות חומות בית המקדש, ויבנו בנין בהיכל. ושני אחים יעמדו עליהם נשיאים בסוף. ובימיהם יעמד צמח בן דוד, שנאמר (דניאל ב) "וביומיהון די מלכיא אנון יקים אלה שמיא מלכו די לעלמין לא תתחבל". ועוד היה ר' ישמעאל אומר: שלש מלחמות של מהומה עתידין בני ישמעאל לעשות בארץ באחרית הימים, שנאמר (ישעיהו כא) "מפני חרבות נדדו", ואין חרבות אלא מלחמות. אחד ביער בערב, שנאמר "מפני חרב נטושה", ואחד בים, שנאמר "מפני קשת דרוכה", ואחד בכרך גדול שברומי שהוא כבד משניהם, שנאמר "מפני כובד מלחמה". ומשם בן דוד יצמח ויראה באבדן של אלו ואלו. ומשם יבא לארץ ישראל, שנאמר (ישעיהו סג) "מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה זה הדור בלבשו צעה ברב כחו אני מדבר בצדקה רב להושיע".